

Someron kaupungin

**Työllisyyden edistämisen
toimenpideohjelma**

2022-2024

Sisällysluettelo

1.	Johdanto.....	3
2.	Työllisyyspalveluiden muuttuva toimintaympäristö.....	4
	Työllisyyden kuntakokeilut.....	4
	Pohjoismainen työvoimapalvelumalli.....	5
	Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP).....	5
	TE24 -uudistus	6
	Palkkatukiudistus.....	7
	Kotoutumislain uudistus.....	8
3.	Työllisyyden edistämisen tilannekuva	10
4.	Työllisyyspalveluiden rahoitus.....	12
5.	Toimenpideohjelma vuosille 2022-2024.....	13
6.	Toimenpideohjelman arviointi.....	15

1. Johdanto

Työllisyyden edistäminen on tärkeä osa Someron kaupungin strategiaa sekä Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmaa. Työllisyyden edistäminen on ollut osa perusturvan toimialaa, mutta tärkeä osa myös elinvoimapalveluita sekä sivistystoimen palveluita. Vaikuttavilla työllisyyden edistämisen toimilla on mahdollista parantaa somerolaisten työkäisten hyvinvointia ja terveyttä, edesauttaa työkäisen aikuisväestön asumista Somerolla sekä vaikuttaa positiivisesti kaupungin elinvoimaisuuteen.

Perusturvan toimiala on vastannut vaikeimmin työllistyvien palveluista, työllisyyden polkujen rakentamisesta kohti työelämää tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden turvin sekä työllisyyden edistämisen toimenpideohjelman laatimisesta. Sivistystoimi on vastannut osaltaan nuorisotyöttömyyteen sekä siihen liittyviin haasteisiin nuorisotyön, erityisnuorisotyön, etsivän nuorisotyön sekä nuorten starttipajan kautta. Somero-opisto on toteuttanut työllisyyden edistämistä muun muassa kielikoulutusten sekä muiden työelämän tarpeista lähtevien opiskelumahdollisuuksien avulla.

Elinvoimapalveluiden vastuulla ollut yritysten ja oppilaitosten kanssa tehtävä yhteistyö on osoittautunut tärkeäksi väyläksi saada työnantajien ja työvoiman tarpeet kohtaamaan edistämällä esimerkiksi paikallisia kouluttautumismahdollisuuksia. Työllistämiseen liittyvien tukien lisäksi esimerkiksi hoiva-alan koulutusten paikallinen järjestäminen on ollut strateginen valinta työllisyyden hoidon ja elinvoimaisuuden näkökulmasta hoiva-alan rekrytointivaikeuksien helpottamisen lisäksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen sekä käynnissä olevat työllisyyspalveluita koskevat lakiuudistukset (palkkatukilaki, TYP-lainsäädäntö, TE24 lakiuudistus, kotoutumislaki) tulevat muuttamaan Someron kaupungin työllisyyden hoidon mallia merkittävästi. Lakimuutosten ja hyvinvointialueen valmistelutyön keskeneräisyys aiheuttavat haasteen tulevaisuuden työllisyydenhoidon palvelujärjestelmän suunnittelemiselle sekä uudelleenorganisomiselle. Ratkaistavana on myös 30.6.2022 mennessä sosiaali- ja terveydenhuollon voimaanpanolain mukaisesti, mitä toimintoja, tiloja, omaisuutta ja henkilöstöä siirretään perusturvan työllisyyspalveluista hyvinvointialueelle. Someron kaupungin työllisyyttä edistävät toimet tulevat tulevaisuudessa kohdentumaan (sosiaalihuoltolain mukaisen kuntouttavan työtoiminnan siirtyessä hyvinvointialueelle) palveluihin, jotka edistävät työllistymistä avoimille työmarkkinoille sekä paikallisten työnantajien ja yrittäjien sekä oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Työllisyyden edistämisen toimenpideohjelma on laadittu aiemmin vuosille 2018-2022. Ohjelman päivitys on ajankohtainen tulevista organisaatiomuutoksista johtuen. Vaikka nyt valmistelleille olevasta lainsäädännöstä sekä niiden lopullisista muodoista ei toistaiseksi ole varmuutta, on tarpeen tehdä välivaiheen suunnitelma, jotta työllisyyspalveluiden järjestämiselle ja uudelleenorganisoinnille on suunnitelma perusturvatoimen siirtyessä hyvinvointialueelle olemassa olevin tiedoin.

2. Työllisyyspalveluiden muuttuva toimintaympäristö

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyminen hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen sekä käynnissä olevat työllisyyspalveluita koskevat lakiuudistukset tulevat muuttamaan Someron kaupungin työllisyyden hoidon mallia merkittävästi. Lakimuutosten ja hyvinvointialueen valmistelutyön keskeneräisyys aiheuttavat haasteen tulevaisuuden työllisyydenhoidon palvelujärjestelmän suunnittelemiselle sekä uudelleenorganisomiselle. Someron kaupungin työllisyyttä edistävät toimet tulevat kohdentumaan sosiaalihuoltolain mukaisen kuntouttavan työtoiminnan siirtäessä hyvinvointialueelle toimiin, jotka edistävät työllistymistä avoimille työmarkkinoille sekä paikallisten työnantajien ja yrittäjien sekä oppilaitosten kanssa tehtävään yhteistyöhön.

Työllisyyden kuntakokeilut

Hallitusohjelman mukaisesti kuntien roolia työllisyyspalveluiden järjestäjänä on ollut tarkoitus vahvistaa. Ensimmäisenä toimenpiteenä on käynnistetty työllisyyden kuntakokeilut, joissa kokeilukunnat vastaavat osin alueensa työ- ja elinkeinopalveluiden (TE-palvelut) tarjoamisesta. Työllisyyskokeiluissa tavoitellaan vahvempaa vaikuttavuutta työllisyyden edistämiseksi sovittamalla yhteen valtion ja kuntien resursseja, osaamista ja palveluja.

Työllisyyskokeilujen tavoitteena on nykyistä tehokkaammin edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä ja koulutukseen ohjautumista ja tuoda uusia ratkaisuja osaavan työvoiman saatavuuteen. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Kokeiluissa kehitetään työnhakijoille tarjottavia työllistymistä tukevia palveluja ja palvelumalleja, joiden avulla voidaan nykyistä paremmin tunnistaa ja ratkaista asiakkaiden yksilölliset palvelutarpeet, työllistymisen esteet sekä osaamisen kehittämistarpeet.

Valtiolla ja kunnilla on vahva yhteinen intressi työllisyyden edistämiseen ja tarkoituksena on sovittaa näiden kahden toimijan voimavaroja yhteen. Kokeiluilla tavoitellaan tietoa valtion ja kuntien rahoituksen, osaamisen ja asiakaspalvelun yhdistämisen vaikuttavuudesta. Kokeiluissa asiakaslähtöisyyttä tehostetaan integroimalla työllisyys-, koulutus- sekä sosiaali- ja terveystyöpalvelut entistä tiiviimmin yhteen. Palvelumallia ei rajata tiukasti, vaan kunnat voivat kehittää palveluja oman alueen työnhakijoiden ja työnantajien tarpeista käsin. Kokeilussa pilotoidaan kuntien erilaisia tapoja tarjota työllisyyspalveluja ja haetaan parhaita käytäntöjä palvelurakenteiden uudistamiseksi.

Työllisyyden kuntakokeiluihin osallistuu yhteensä 25 kokeilualuetta ja 118 kuntaa. Someron kaupunki on jättäytynyt pois työllisyyden kuntakokeiluista, johon muun muassa työssäkäyntialueeseen kuuluva Salon kaupunki kuuluu. Päätöksen taustalla vaikutti Someron kaupungin työllisyyspalveluiden jäsentymättömyys, resurssien vähäisyys sekä tarve panostaa lakisääteisiin palveluihin sekä niiden kautta saataviin hyötyihin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kynnyksellä.

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

2.5.2022 alkaen on tullut voimaan Pohjoismainen työvoimapalvelumalli, jonka mukaan työnhakijan on pääsääntöisesti haettava neljää työpaikkaa kuukauden tarkastelujakson aikana. Työttömyysetuuttaan ei menetä, kun hakee riittävän montaa työpaikkaa ja toimii laaditun työllistämissuunnitelman mukaisesti. Työnhakija tapaa TE-toimiston tai kunnan virkailijan kahden viikon välein työnhakun kolmen ensimmäisen kuukauden ajan. Tiivis palvelujakso toistuu kuukauden ajan, jos työnhaku on kestänyt kuusi kuukautta. Tiiviiden palvelujaksojen välissä työnhakija hakee töitä itsenäisesti ja osallistuu palveluihin työllistymissuunnitelman mukaisesti. Aiemmassa mallissa TE-toimisto järjesti työnhakijan alkuhaastattelun kahden viikon kuluessa, jonka jälkeen työnhakijan haastattelu järjestettiin kolmen kuukauden välein.

Uudistuksella pyritään nostamaan työllisyysastetta, joka on edellytys kestäväen hyvinvointivaltion säilyttämiselle ja kehittämiselle. Työvoimapolitiikan suuntaa pyritään muuttamaan muiden Pohjoismaiden tavoin passiivisesta aktiiviseen ja kohdentaa palvelut työnhakijoiden tarpeisiin nykyistä tehokkaammin. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli on yksi toimista, joilla hallitus uudistaa työvoimapalveluita tukemaan nopeaa työhön pääsyä ja uudelleentyöllistymistä. Lisäksi hallitus haluaa uudistuksella kohtuullistaa työttömyysturvan seuraamusjärjestelmä niin, että oikeudet ja velvollisuudet ovat tasapainossa.

Uudistus on vaikuttanut merkittävästi myös Someron kaupungin kuntouttavan työtoiminnan ja työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun asiakkaisiin ja palveluihin. Uudistuksen myötä toimintaan osoitettu henkilöstöresurssi on osoittautumassa liian vähäiseksi. Esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimiston on huolehdittava aktivointisuunnitelman tarkistamisesta vähintään kolmen kuukauden välein aiemman kuuden kuukauden sijaan, joka on aiheuttanut merkittävän paineen myös työikäisten palveluohjaajalle, jonka on edellytetty osallistuvan aktivointisuunnitelmien tarkistamiseen. Aktivointisuunnitelmia on tehty aiemmin vuositasolla 90-100 / vuosi. Määrä tulee arviolta tuplaantumaan.

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP)

Hyvinvointialueesta annetulla lailla ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislailla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy vuoden 2023 alussa kunnilta hyvinvointialueille. TYP-laissa säädetyn monialaisen yhteispalvelun tavoitteena on edistää työllistymistä tarjoamalla työtömille heidän palvelutarpeensa mukaisia julkisia työvoimapalveluja sekä sosiaaliterveys- ja kuntoutuspalveluja. Monialaista yhteispalvelua järjestetään tällä hetkellä kunnan, TE-palveluiden ja Kansaneläkelaitoksen yhteistyönä. TYP-lainsäädäntö on uudistumassa ja hallituksen esitys on ollut lausuttavana 5.4.2022 mennessä.

Elinvoiman sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kuntien perustehtävä ja sen tavoitteiden huomioiminen on myös monialaisessa työssä erityisen tärkeää. Nykyisessä lakiuudistuksessa nähtävillä on kehitys, jossa kunnan rooli TYP-palveluissa jäisi pois hyvinvointialueiden ottaessa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun. Kuntien tiedonsaantioikeus ja toimijuus monialaisessa työssä heikkenisi etenkin niissä kunnissa, jotka eivät ole kuntakokeiluissa mukana. Monialaista palvelua tarvitsevista asiakkaista osa hyötyy kunnan tarjoamista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluista osana työhön kuntoutumisen prosessia. Näiden palveluiden taroituksenmukainen tarjonta vähentää parhaimmillaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarvetta.

Työllisyydenhoidon ja TYP-toiminnan vahvistamiseksi sekä työllisyyspalveluiden vaikuttavuuden lisäämiseksi on terveydenhoitajaresurssia osoitettava entistä enemmän työttömien terveystarkastuksiin, jotta palvelut ovat vaikuttavia. Käytettävissä ollut resurssi on ollut vähäinen, enintään 10 % neuvolan terveydenhoitajan työajasta. Lisäksi koronatilanteesta johtuen terveydenhoitajien resurssia on jouduttu kohdentamaan rokotustoimintaan. Tarkoituksena on tulevaisuudessa siirtää työterveyshuollosta hyvinvointiuudistuksen myötä poistuva terveydenhoitajan vakanssi työikäisten aikuisten palveluihin ensisijaisesti työttömien terveystarkastuksiin sekä työikäisten ennaltaehkäisevään työhön.

Hyvinvointialueen käynnistyessä saattaa viedä pidemmän aikaa, ennen kuin työllisyyden yhdyspintatoiminnot käynnistyvät. TYP-työ edellyttää tiiviitä yhteyksiä työnantajiin, jotta siirtymät avoimille työmarkkinoille ovat mahdollisia. Mahdollista myös on, että TYP-työn osalta mahdollisuus ja keinot vaikuttaa työmarkkinatuen kuntaosuuksiin vähenevät. Työmarkkinatuen kuntaosuus jää edelleen kuntien maksettavaksi, vaikka kuntouttava työtoiminta ja TYP-työ siirtyvätkin hyvinvointialueelle.

TYP-toimintaa koskevan lakiesityksen mukaisesti kuntakokeilujen ulkopuolisten kuntien rooli jää vapaaehtoisuuteen perustuvaksi ja siten ilman tiedonsaantioikeutta. Vaarana on, että tämä johtaa kunnissa toimintojen vähentämiseen ja kannustinta kuntien työllistymistä edistävään työhön ei ole.

TE24 –uudistus

Hallitus on esittänyt myös kunnille uutta tehtäväkokonaisuutta esittämällä työllisyydenhoidon siirtoa valtiolta kuntien vastuulle. Vastuunsiirrolla tavoitellaan palvelurakennetta, joka edistää parhaalla mahdollisella tavalla työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää työ- ja elinkeinopalveluiden tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Muutoksella tavoitellaan 75 % työllisyysastetta eli päätösperäisesti noin 60 000 lisätyöllistä vuoden 2023 loppuun mennessä. Olennainen osa uudistusta on luoda kunnille rahoitusmalli, joka kannustaa kuntia kehittämään ja tarjoamaan tehokkaita palveluja.

Toisin kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden kohdalla, TE-palveluiden asiakaskunta tulee pääsääntöisesti työikäisen työvoiman, ei koko väestön piiristä. Tästä syystä työvoimapohja on katsottu kunnan väestöpohjaa paremmaksi kriteeriksi kuntien järjestämisvastuulle. Työvoima on Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastojen virallinen määritelmä 15–74-vuotiaille henkilöille, jotka ovat aktiivisesti työmarkkinoiden käytettävissä. Työvoima jakautuu työllisiin ja työttömiin. Tilastokeskus laskee ja arvioi kunkin kunnan ja alueen työvoiman määrän vuosittain. Tieto on aina noin vuoden vanhaa.

Työllisyyden ministerityöryhmä linjasi 31.8.2021, että palvelut siirrettäisiin kunnalle tai useammasta kunnasta muodostuvalle yhteistoiminta-alueelle, jonka työvoimapohjan on oltava vähintään 20 000 henkilöä. Näin turvataan, että TE-palveluiden järjestämiseen on riittävästi resursseja ja että palvelut ovat yhdenvertaisesti työnhakijoiden saatavilla kaikkialla Suomessa. Jos kunta ei täytä yksin palvelujen järjestämisen kriteerejä, sen olisi muodostettava yhteistoiminta-alue toisen tai toisten kuntien kanssa.

Yhteistoiminta-alueiden tulisi olla työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimivia alueita. Lisäksi yhteistoiminta-alueen muodostavien kuntien tulisi olla maantieteellisessä yhteydessä toisiinsa. Yhteistoimintaan velvoitetut kunnat voisivat itse päättää yhteistoiminnan muodosta kunta-

laissa säädetyn mukaisesti, eli perustavatko ne esimerkiksi kuntayhtymän tai sopivat vastuukuntamallista. Kunnat voisivat itse päättää myös alueesta, jolla yhteistoiminta toteutetaan, kuitenkin edellä esitetyt kriteerit huomioiden. Kuntien yhteistoiminnan toteutumisen varmistamiseksi lainsäädäntöön liitettäisiin niin sanottu perälautasäännös. Siinä säädettäisiin määräajasta, johon mennessä kuntien tulisi päättää yhteistoiminnasta. Jos päätöstä ei olisi tehty, asiasta päättäisi valtioneuvosto.

TE24-uudistukseen liittyvä lainsäädäntö on lausuttavana 27.6.2022 saakka. TE24 uudistus sekä sitä edeltävä välivaihe 1.1.2023 alkaen edellyttää työllisyyden edistämisen koordinoinnista vastaavan työntekijän työpanosta Someron kaupungille.

Palkkatukiudistus

Palkkatukilainsäädäntöä koskevan hallituksen esityksen tavoitteena on lisätä palkkatuen käyttöä erityisesti yrityksissä. Palkkatuen käytön lisäämisen tavoitteena on edistää heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä ja sitä kautta nostaa työllisyysastetta. Tavoitteena on vähentää palkkatukeen liittyvää byrokratiaa yksinkertaistamalla palkkatukijärjestelmää siten, että järjestelmä olisi ennakoitavampi ja palkkatuen myöntö- ja maksatusprosessi nopeampi ja houkuttelisi työnantajia, erityisesti yrityksiä palkkaamaan työttömiä työnhakijoita palkkatuella nykyistä enemmän.

Palkkatuen myöntämisen yleisiä edellytyksiä muutettaisiin rajaamalla palkkatuki heikossa työmarkkina-asemassa olevien työttömien työnhakijoiden työllistymisen edistämisen tueksi. Palkkatuen myöntäminen olisi mahdollista, kun työtön työnhakija on 15–24-vuotias tai yli 50-vuotias. Palkkatukea voitaisiin myöntää myös silloin, kun työttömällä työnhakijalla ei ole toisen asteen koulutusta eli hän on niin sanottu perusasteen varassa oleva. Palkkatuen kohderyhmään kuuluisivat myös maahanmuuttajat, joilla on kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan oikeus kotoutumissuunnitelmaan. Lisäksi palkkatuen myöntäminen olisi mahdollista, jos työtön työnhakija ei ole ollut ansiotyössä kuuden edeltävän kuukauden aikana.

Uuden palkkatukijakson myöntämisen edellytyksenä ei olisi, että tuella palkattu on ollut tietyn ajan työttömänä työnhakijana ennen uuden tukijakson myöntämistä. Palkkatukea ei kuitenkaan voitaisi myöntää samalle työnantajalle uudestaan, mikä estäisi sen, että työntekijä on toistuvasti palkkatuetussa työssä saman työnantajan palveluksessa. Tämä aiheuttaisi merkittävän haasteen työpaja Ecotekolan toimintojen jatkamiselle nykyisellä mallilla palkkatukihenkilöstön suuren vaihtuvuuden vuoksi. Lisäksi kaupungin mahdollisuudet työllistää palkkatuella omiin toimintoihin on epävarmaa.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLAn toteuttaman palkkatuen vaikuttavuutta koskevan VN-TEAS-tutkimuksen mukaan yrityksiin kohdistuva palkkatuki nostaa ansioita, lisää työkuukausia ja vähentää työttömyyskuukausia. Muulle yksityiselle sektorille tai julkiselle sektorille kohdistuva palkkatuki ei vaikuta tuloihin tai työllisyyteen. Palkkatukijakson pituudella tai edeltävän työttömyysjakson kestolla ei ole selkeää vaikutusta, vaan vaikutukset ovat samankaltaisia alle tai yli kuuden kuukauden palkkatukijaksoilla sekä alle ja yli vuoden työttömyysjakson jälkeen.

Pellervon taloustutkimus PTT:n toteuttaman työttömyyden laajoja kustannuksia koskevan VN-TEAS-tutkimuksen (tammikuu 2019) mukaan yksityiselle sektorille (yrityksille) myönnetty palkkatuki on oppisopimuskoulutuksen ohella tehokkain työllistymiseen vaikuttava väline. Ammatillisen työvoimakoulutuksen vaikutukset tulevat viiveellä, ja ovat suhteellisen kalliita.

Palkkatukityöllistämiseen panostaminen, etenkin yritystoimintaan kohdentaen on uudistusten sekä tutkimusten perusteella kannattavaa. Lisäksi TE24 uudistus tulee vaikeuttamaan palkkatukityöllistämistä, mikäli tulevaisuudessa kunnan ei ole mahdollista myöntää palkkatukea itselleen. Uuden lakiluonnoksen mukaisesti palkkatuen saaja voisi siirtää tuella palkatun toisen työnantajan (käyttäjäyrittäjä) tehtäviin. Nykyisen ilmoitusmenettelyn sijasta jatkossa siirtoa tulisi hakea ja TE-toimisto tekisi siirtämisestä päätöksen. Menettelyn tarkoituksena on varmistaa se, että käyttäjäyrittäjästä koskisivat samat työnantajaa koskevat edellytykset kuin tämän hakiessa itse palkkatukea. Lisäksi ehkäistäisiin kilpailun vääristymistä ja varmennettaisiin, että työtehtävät käyttäjäyrittäjässä ovat palkkatuen maksamisen näkökulmasta tarkoituksenmukaisia.

Kilpailun vääristymistä ehkäistäisiin siten, että käyttäjäyrittäjän edellytettäisiin maksavan edelleen siirretystä henkilöstä käypä korvaus ottaen huomioon sen, että varsinainen työnantaja saa henkilöstä palkkatukea. Lisäksi palkkatuen määrää laskettaisiin edelleen siirtämisen ajaksi, mikäli käyttäjäyrittäjä olisi oikeutettu pienempään palkkatukeeseen kuin varsinainen työnantaja. Tuen määrää ei kuitenkaan korotettaisi edelleen siirtämisen ajaksi, mikäli käyttäjäyrittäjä voisi saada varsinaista työnantajaa korkeampaa tukea tämän hakiessa itse palkkatukea.

Kotoutumislain uudistus

Kotoutumislain uudistusta koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki kotoutumisen edistämistä ja samalla kumottaisiin voimassa oleva saman niminen laki. Kotoutumista edistäviä palveluita järjestettäisiin osana uutta kunnan kotoutumisohjelmaa sekä muina kotoutumista edistävinä yleisen palvelujärjestelmän mukaisina palveluina. Kunnan kotoutumisohjelma olisi maahanmuuttajien alkuvaiheen kotoutumispalveluiden kokonaisuus, jonka vähimmäisisällöstä säädettäisiin lailla. Kotoutumisohjelmaan sisältyisi vähintään osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi, kotoutumissuunnitelma, uusi monikielinen yhteiskuntaorientaatio, koulutusta, muita palvelutarpeeseen perustuvia kotoutumista ja työllistymistä edistäviä palveluita, ohjausta ja neuvontaa sekä jatko-ohjaus ohjelman päättyessä.

Lakiehdotuksella lyhennettäisiin kotoutumissuunnitelman voimassaolon enimmäisaikaa ja tehostettaisiin jatko-ohjausta työelämään tai yleisiin työllisyys- tai koulutuspalveluihin. Esityksellä lisättäisiin kotoutumissuunnitelmien tavoitteellisuutta ja vahvistettaisiin kotoutumisen edistämisen työelämälähtöisyyttä. Kotoutumisohjelmaan sisältyvään kieli- tai kotoutumiskoulutukseen lisättäisiin kielitaidon päättöttestaus ja omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksiä muutettaisiin siten, että maahanmuuttajan olisi mahdollista suorittaa loppuun kotoutumissuunnitelman voimassaoloaikana aloitettu, työttömyysetuudella tuettava omaehtoinen opintokokonaisuus. Maahanmuuttajien koulutus- ja työllistymispolkuja tehostettaisiin vahvistamalla osaamisen tunnistamista ja kotoutumiskoulutuksen yhteensovittamista muiden työllisyys- ja koulutuspalveluiden kanssa. Kotoutumista edistettäisiin myös muilla kuin kotoutumisohjelman palveluilla, osana kunnallisia perus- tai työllisyyspalveluita, kansallista koulutusjärjestelmää, hyvinvointialueen sosiaali- ja terveyspalveluita taikka järjestöjen, yhdistysten tai yhteisöjen toimintaa.

Lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi viranomaisten tehtävistä ja yhteistyöstä kotoutumisen edistämisen sekä kotoutumisen edistämisen yhteensovittamisesta ja seurannasta hallinnon eri tasoilla. Kotoutumisen edistämisen valtavirtaistamista ja yhteensovittamista vahvistettaisiin soveltamalla kotoutumisen edistämisen suunnittelu ja kehittäminen yhteen muun valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen suunnittelun kanssa. Erityisesti yhteensovittamista tehtäisiin työllisyyden, osaamisen kehittämisen, hyvinvoinnin ja terveyden sekä osallisuuden edistämisen suunnittelun

kanssa. Kotoutumisen edistämisen kehittämisen kannalta keskeiset ministeriöt määrittelisivät kukin omaa hallinnonalaansa varten kotoutumisen edistämisen kehittämisen tavoitteet ja toimenpiteet osana hallinnonalansa toiminnan ja talouden suunnittelua.

Kunnan vastuuta kotoutumisen edistämisestä lisättäisiin ja kunnalle säädettäisiin tehtäväksi laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi sekä kotoutumissuunnitelmat sekä työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneille, että työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille. Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella lisättäisiin erityisesti työvoiman ulkopuolella olevien maahanmuuttajien, kuten kotona lapsia hoitavien vanhempien, tavoittamista kotoutumista edistäviiin palveluihin ja vahvistettaisiin kotoutumisen edistämisen monialaisuutta. Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden, kuten kiintiöpakolaisten ja alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden, osalta yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen välillä olisi keskeistä ja heille laadittaisiin edellä mainittu arviointi ja kotoutumissuunnitelma monialaisesti.

Kotoutumislakia koskevalla lakiehdotuksella selkeytettäisiin kansainvälistä suojelua saavien kuntaan ohjaamista ja eri viranomaisten vastuita kiintiöpakolaisten vastaanoton alkuvaiheessa. Ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä tulisi osa hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevaa sosiaalihuoltoa. Esityksellä esitetään muutettavan sosiaalihuoltolakia, vapaasta sivistystyöstä annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia sekä muita kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen liittyviä lakeja.

Kotoutumislakia koskevan lakiehdotuksen mukaan osa valtion kunnille korvaamista erityiskustannuksista säilytettäisiin nykyisellään ja osa korvattaisiin jatkossa hyvinvointialueille. Esityksen mukaan valtio maksaisi kunnille ja hyvinvointialueille laskennallista korvausta kansainvälistä suojelua saavien vastaanotosta ja kotoutumista edistävien palvelujen järjestämisestä. Korvausjärjestelmän yksinkertaistamiseksi osa nykyisin erikseen korvattavista kustannuksista, kuten tulkitsemisesta aiheutuneet kustannukset, sisällytettäisiin osaksi laskennallista korvausta. Lisäksi osa kustannuksista, esimerkiksi uuden monikielisen yhteiskuntaorientaation sekä matalan kynnyksen ohjaus- ja neuvontapalvelujen järjestäminen, esitetään korvattavan kunnille osana peruspalvelujen valtionosuutta.

Someron kaupunkia on koskettanut uudella tavalla maahanmuutto sekä tulevaisuudessa myös kotoutumiseen liittyvät kysymykset sekä uudistuksen alla olevan kotoutumislainsäädännön kautta tulevat velvoitteet. Tulevaisuudessa työllisyysasioiden koordinoitua hoitava työntekijä voisi vastata myös maahanmuuttokoordinaattorin tehtävistä.

3. Työllisyyden edistämisen tilannekuva

Perinteisesti Someron kaupungin työllisyystilanne mitattuna työttömyysluvuilla on ollut jonkin verran naapurikuntia ja Varsinais-Suomea paremmalla tasolla. Vuoden 2020 koronaviruspandemian aiheuttama taloudellinen pysähtyminen käänsi työttömyyden selvään kasvuun Suomessa ja lähialueilla. Pandemian aikainen notkahdus taloudessa on jo kääntynyt kasvuun, mutta on epäselvää, kuinka pitkät jäljet koronapandemian jälkeisellä pitkäaikaistyöttömyyden kasvulla on lähitulevaisuudessa. Selvää on kuitenkin se, että muuttuva ympäristö haastaa työllisyystoimenpiteitä toteuttavat ja suunnittelevat organisaatiot ja verkostot lähivuosien aikana aivan uudella tavalla.

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta	Varsinais-Suomi	12,1	13,9	15,4	15,9	15,9	12,9	10,7	9,9	14,5	12,2
	Forssa	17,9	20,2	18,8	20,3	19,6	16,8	13,4	14,5	17,6	15,4
	Koski TI	8,7	10,7	12,2	18,1	12	10,6	9,2	9,5	21,3	14,1
	Salo	16,4	18,3	20	21,7	21,5	18,1	16,2	16,2	19,4	15,7
	Somero	11,1	11,8	13,2	14,2	13,6	10,4	9,4	9,5	12	9,2
Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä	Varsinais-Suomi	23,7	23,3	26,1	30,5	34	34,5	30,5	25,3	18,9	31,2
	Forssa	26,3	24,9	27,3	26,1	29,2	29,5	25,5	23,2	20,9	33,8
	Koski TI	19,2	18,5	22,4	24,5	32	35	29,5	23	21,6	36,7
	Salo	23,2	26,5	31,3	33,6	35,5	35,5	30,9	25,5	19,8	31,6
	Somero	21,3	23,1	28,8	28,7	31,6	36,7	26,4	19,8	18,7	27,9
Pitkäaikaistyöttömät, % työvoimasta	Varsinais-Suomi	2,3	2,7	3,3	4	4,5	3,9	2,9	2,2	2,3	3,3
	Forssa	3,5	3,7	4	4	4,4	3,8	2,6	2,4	2,7	4
	Koski TI	1,3	1,6	1,8	2,3	3,1	2,7	1,8	1,4	2,2	3
	Salo	3	4,1	4,9	5,5	5,7	5	3,5	2,6	2,7	3,6
	Somero	2	2,4	3,3	3,5	3,6	3,3	2	1,4	1,7	2,2
Työttömien aktivointiaste, %	Varsinais-Suomi	27,4	25,9	27,1	24,7	24,8	28,2	32,2	33,6	24	28,4
	Forssa	32,3	30,5	33,7	33,5	33	35,8	42,5	40,9	34,9	37,6
	Koski TI	29,1	24,6	32,8	29,9	25,2	31	38,4	35,4	26	31,3
	Salo	27,6	28	29,9	27,1	27,9	30,7	35,4	37	28,2	31
	Somero	30,1	24,6	24,3	23,1	26,5	32,2	36,7	38,5	32,5	35,9
Työttömät, % työvoimasta	Varsinais-Suomi	9,9	11,5	12,5	13,3	13,1	11,2	9,4	8,6	12,4	10,5
	Forssa	13,4	14,9	14,8	15,4	15	12,8	10,3	10,3	12,9	11,9
	Koski TI	7	8,8	8,2	9,2	9,8	7,8	6	6,1	10	8,2
	Salo	13	15,4	15,6	16,3	16,1	14	11,4	10,3	13,5	11,3
	Somero	9,2	10,5	11,3	12,1	11,5	9	7,5	7,1	8,9	8
Vaikeasti työllistyvät (ra-kennetyöttömyys), % 15 - 64-vuotiaista	Varsinais-Suomi	4	4,7	5,4	6,1	6,1	5,5	4,6	3,9	4,2	4,5
	Forssa	6,6	6,8	7,3	7,8	7,3	6,4	5,2	4,9	4,9	5,6
	Koski TI	2,5	3,2	3,8	4	4,6	4,1	2,9	2,7	3,6	4
	Salo	5,4	7,1	7,7	8	7,8	7,2	5,9	5,1	5,2	5,2
	Somero	3,5	4,3	5	5,3	5,3	4,3	3,4	3,1	3,1	3,4

Taulukko 1. Työttömyys Somerolla vuosina 2012-2021 © THL, Tilasto- ja indikaattoripankki Sotka-net.fi

Aika	300-499 pv	Maksetut etuudet €	Kunnan osuus €	500-999 pv	Maksetut etuudet €	Kunnan osuus €	Yli 1000 pv	Maksetut etuudet €	Kunnan osuus €	Saa-jat yhteensä	Maksetut etuudet €	Kunnan osuus €
2021	70	204 510	102 255	69	249 287	124 643	50	169 781	118 847	154	623 578	345 745
2020	62	154 019	77 010	71	222 114	111 057	48	162 407	113 685	153	538 540	301 752
2019	54	138 296	69 148	76	210 831	105 415	52	226 773	158 741	153	575 900	333 305
2018	71	153 537	76 768	84	266 293	133 146	49	182 700	127 890	177	602 530	337 805
2017	72	163 696	81 848	82	238 300	119 150	57	222 818	155 972	182	624 814	356 970
2016	83	225 537	112 768	84	291 676	145 838	59	222 514	155 760	191	739 727	414 366
2015	71	182 654	91 327	83	336 451	168 226	71	273 119	191 183	189	792 224	450 736
2014	-	-	-	75	331 389	165 695	61	329 165	164 583	125	660 554	330 277
2013	-	-	-	106	470 626	235 313	-	-	-	106	470 626	235 313
2012	-	-	-	98	394 439	197 220	-	-	-	98	394 439	197 220
2011	-	-	-	83	319 727	159 863	-	-	-	83	319 727	159 863

Taulukko 2. Työmarkkinatuen saajat ja kunnan rahoitusosuus vuosina 2011-2021

Taulukko 2. havainnollistaa maksujen ja työmarkkinatuen saajien tilannetta yli 300 päivää tai 1000 päivää saaneiden työnhakijoiden osalta. Vuosien 2020 – 2021 osalta aktiivimallin poistaminen sekä työmarkkinatuen perusosan korotus näkyvät kuntaosuuksien nousuna. Lisäksi koronapandemian aikana pienyrittäjien osuus kuntaosuuslistalla vaikutti merkittävästi henkilömääriin sekä maksujen suuruuteen.

Työllisyyspolitiikka sekä työllisyysenhoidon toimintamallit ovat nyt vahvassa muutoksessa. Vuosien 2021-2025 aikana kunnassa pitää olla kykyä reagoida toiminnan suunnassa valtakunnan linjausten mukaisesti. Lisäksi yhteiskunta ja työelämä ovat muutoinkin murroksessa. Aikuisväestön keskuudessa työelämän muutokset näyttäytyvät työn sisällön nopeampana muuttumisena, muodollisen koulutuksen inflaationa sekä tarpeena omaksua ja hallita uusia asiakokonaisuuksia entistä enemmän. Tässä muutoksessa pärjäämiseen ei yksilötasolla ole vain yhtä oikeaa ratkaisua. Tarve tunnustaa ja tunnistaa aikuiselämän nivelvaiheet ja lisääntynyt palveluntarve työhön- ja uravalmennukseen aikuisväestön työpoluilla on kasvanut vuosien saatossa. Vastataksemme haasteeseen on tarpeen ollut kehittää yhteistyötä oppilaitosten ja vapaan sivistystyön sekä paikallisten yrittäjien ja työnantajien kanssa ja löytää keinot, kuinka tukea ja motivoida sitä aikuisväestöä, jonka osaamis- ja oppimistaidoissa on tunnistettu puutteita.

Oppiminen työssä on nostettava keskiöön ja tuotava näkyväksi. Kyvykkyyksien kehittämisen paikat on nähtävä laveasti, ei vain perinteisen koulutuksen ja sitä seuraavan työuran kautta. Uusiin työmahdollisuuksiin on helpompi tarttua, kun oppimis- ja työelämätaidot sekä muutoksen sietokyky ovat kunnossa. Tämä tarkoittaa, että vaikeimmissa tilanteissa olevien osalta tarvitaan perusteellista, kärsivällistä ja riittävän pitkäkestoista ja yksilöllisesti räätälöityjen työllisyyttä kohti vievien askelten toteuttamista. Erilaisia työllistymispolkuja sekä monialaista yhteistyötä tarvitaan.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtyessä hyvinvointialueelle, siirtyy kuntouttavan työtoiminnan järjestämisvastuu myös hyvinvointialueelle. Someron kaupungin työllisyyden hoidon malli on perustunut palkkatukityön ja kuntouttavan työtoiminnan yhdistelmään. Toimintatapa on perustunut erimuotoisiin yksilöllistä työllistymistä tukeviin polkuihin matalan kynnyksen ryhmätoiminnoista palkkatukityöhön. Toimintamalli on todettu vaikuttavaksi. Pitkän aikavälin vaikuttavuutta on mahdoton arvioida toimintaympäristön ollessa jatkuvassa muutoksessa.

Kuntouttavan työtoiminnan ja työpajojen osalta hyvinvointialueen ja kuntien työpajojen tulevaisuus on ollut edelleen täsmentymätön. Työtoiminnan osalta vaihtoehtoina on esitetty neljä erilaista ratkaisua, joista valinta tulee tehdä 30.6.2022 mennessä.

1. Työpajat jätetään kaupungin omaksi toiminnaksi
2. Työpajat siirretään hyvinvointialueelle
3. Konsortiomalli
4. Yhdistyksen / osuuskunnan / säätiön perustaminen

Työllisyyden edistämisen ohjausryhmä on arvioinut työpajojen siirron hyvinvointialueelle olemassaolevan tiedon perusteella taloudellisesti sekä toiminnallisesti optimaalisimmaksi ratkaisuksi. Kuntouttavan työtoiminnan työpajojen siirto hyvinvointialueelle edellyttää tiivistä yhteistyötä ja keskustelua palveluista hyvinvointialueen ja kaupungin välillä, jotta työttömien palvelupolku kohti työllistymistä säilyy entisellään ja on edelleen kehitettävissä. Hyvinvointialueelle siirrettävä työllisyyspalveluiden henkilöstö, omaisuus, irtaimisto, sopimukset ja toimitilat pyritään vahvistamaan kesäkuun 2022 perusturvalautakunnassa ja edelleen kaupunginhallituksessa.

4. Työllisyyspalveluiden rahoitus

Vuosien 2022-2023 työllisyyspalveluiden rahoitus muodostuu käytännössä valtion palkkatuesta, joka kompensoi kaupungin käyttämiä palkkatukimäärärahoja.

TE-palvelut 2024 -uudistuksessa kunnille siirtyvistä työllisyyspalveluista muodostuu kunnille uusi valtionosuustehtävä, joka rahoitetaan kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta. Uusiin valtionosuustehtäviin myönnetään koko maan tasolla täysimääräinen eli 100-prosenttinen valtionosuusrahoitus.

Työllisyyden edistämisen ministerityöryhmä on linjannut, että kunnille siirtyvien TE-palveluiden rahoitus viedään valtionosuusjärjestelmään käyttäen yhdistelmäkriteeriä:

- 70 prosenttia rahoituksesta kohdennettaisiin työikäisen väestön perusteella ja
- 30 prosenttia kohdennettaisiin laajan työttömyyden käsitteen mukaisen työttömien määrän perusteella.

Laajalla työttömyydellä tarkoitetaan työttömien ja palveluissa olevien yhteismäärää, jolloin myös palveluissa olevat tulevat huomioiduksi valtionosuuksien jakoperusteissa. Yhdistelmäkriteerillä pyritään kohdentamaan rahoitusta kunnille palvelutarpeen mukaan niin, että kannustavan rahoitusmallin vaikutukset eivät heikkene merkittävästi. Laskennalliseen valtionosuusrahoitukseen siirryttäisiin vaiheittain kahden vuoden aikana, jotta kuntiin kohdistuvat muutokset pysyisivät maltillisina.

Tästä perusratkaisusta poiketen muiden kuin pakolaisten osalta kotoutumiskoulutuksen rahoitus kohdennetaan kunnille vieraskielisen väestön määrän perusteella valtionosuusjärjestelmän kautta. Pakolaisten osalta kotoutumiskoulutus rahoitettaisiin jatkossakin valtion laskennallisena korvauksena. Korvaus maksetaan suoraan sille kunnalle, johon pakolainen muuttaa.

Uudistuksen ytimessä on niin sanottu kannustava rahoitusmalli. Työttömyysjaksoja lyhentävä kunta hyötyy taloudellisesti, kun kuntalainen työllistyy.

Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta koskisi jatkossa työmarkkinatuen lisäksi myös peruspäivärahaa sekä perusosan suuruista osuutta ansiopäivärahasta. Kunnan rahoitusvastuu määräytyisi työnhakijan työttömyysetuuspäivien kertymän perusteella. Kannustavan rahoitusmallin mukaisesti jatkossa pelkkä työttömän aktivointi eli palveluihin ohjaaminen ei vaikuttaisi kunnan rahoitusvastuuseen työttömyysturvasta. Jatkovalmistelun pohjana on malli, jossa kunnan vastuu työttömyysturvan rahoituksesta alkaisi nykyistä aiemmin ja kasvaisi portaittain.

Työttömyysturvan rahoitusvastuun siirto toteutettaisiin kunta- valtio-suhteessa kustannusneutraalisti.

5. Toimenpideohjelma vuosille 2022-2024

Someron kaupungin työllisyyspalveluiden kokonaisuutta koskeva muutos on tarpeen tehdä vuoden 2022 aikana yhtä aikaa valmistauduttaessa sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatiouudistukseen. Suunnitelmaa on tarpeen täsmentää edelleen TE24 -uudistuksen yhteydessä. Tulossa olevat muutokset aiheuttavat kaupungin organisaation kokonaisuudistamisen tarpeen, joka on tarpeen toteuttaa vaiheittain seuraavasti:

Vuosi 2022

- > valmistautuminen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirtoon hyvinvointialueelle 1.1.2023 alkaen
- > työllisyyspalveluiden uudelleen organisoituminen Someron kaupungin ja hyvinvointialueen välillä
- > työllisyyden edistämisen toimenpideohjelman päivitys
- > talousarvion hyväksyminen vuodelle 2023 kaupungin vastuulle jäävien työllisyyspalveluiden osalta
- > maahanmuuttajien työllisyyden edistäminen, osaamisen ja työnantajien tarpeiden kohdentaminen
- > nuorisotyöttömyyden ehkäisyyn tarkoitettujen toimintamallien vakiinnuttaminen ja jatkokehittäminen
- > Somero-opiston opintojen kohdentaminen havaittuihin tarpeisiin (Esim. kieliopinnot)

Vuosi 2023

- > työllisyyspalveluiden ja hyvinvointialueen yhteistyön aloittaminen ja uusien toimintamallien luominen
- > valmistautuminen TE24-uudistukseen - neuvottelut ja päätös yhteistoiminta-alueen muodostamisesta
- > oppilaitos- ja yritys yhteistyön lisääminen

-> työllisyyspalveluiden lisätoimistotilojen tarpeen kartoittaminen

-> talousarvion hyväksyminen vuodelle 2024

Vuosi 2024

-> Jatketaan TE-palveluiden operatiivisen toiminnan suunnittelua

-> työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtyminen kunnille loppuvuodesta 2024

-> työllisyyden edistämisen toimenpideohjelman päivittäminen vastaamaan kokonaisuudistuksen edellyttämää tilannetta ja vahvistettua lainsäädäntöä

Työelämän, työmarkkinoiden ja yritysten kehitys on murroskohdassa yhtä aikaa työllisyyspalveluiden ja sosiaali- ja terveystyöpalveluiden suuren organisatorisen muutoksen kanssa. Työnhakijat tarvitsevat entistä enemmän myös yksilöllistä ohjausta ja neuvontaa kompleksisessa tilanteessa. Työvoimaa on toisaalta Someron kaupungin ikärakenne huomioiden entistä vähemmän tarjolla ja toisaalta taas työvoiman tarve kasvaa. Työikäisten määrä vähenee Somerolla väestöennusteen mukaan vuoteen 2025 mennessä noin 155 henkilöllä. Vapaa työvoiman ja työnantajien tarpeiden yhdistämiseen tarvitaan uusia ja rohkeitakin toimintamalleja huomioiden entistä paremmin myös ekologiset ja kokonaistaloudelliset ratkaisut. Tarpeen on, että kaupungin työllisyyden edistämisen palveluihin jää työllisyyspalveluita sekä maahanmuuttoasioita koordinoiva työntekijä (nyk. työllisyyspalveluiden esimies).

TOIMENPIDEOHJELMAN TAVOITTEET VUOSILLE 2022-2024:

- Tiivistä vuoropuhelua ja yhteistyön syventämistä alueen oppilaitosten, hyvinvointialueen, yritysten sekä tulevaisuuden työllisyyspalveluiden yhteistoiminta-alueen kanssa
 - opinnollistamisen kehittäminen huomioiden paikallisten työnantajien ja yrittäjien tarpeet
- Yritysyhteistyön tiivistämistä
 - työnantajien ja yrittäjien tarpeiden kartoittaminen
 - jatkopolkujen rakentaminen yrityksiin
 - toimintamallien vakiinnuttaminen
- Yksilölliseen työllisyyspalveluiden koordinointiin, palveluohjaukseen ja sen laatuun panostamista
- Yksilöllisellä palveluohjauksella tuetaan kuntalaisia työpolun eri vaiheissa ja työelämän nivelvaiheissa
- Nuorisotyöttömyyden vähentäminen (tavoite < 5 %)
- Työttömyysasteen alentaminen (tavoite < 5 %)
- Aktivointiasteen kasvattaminen (tavoite < 35 %)

6. Toimenpideohjelman arviointi

Työllisyyden toimenpideohjelman arviointi toteutetaan vuosittain elinvoimapalveluiden toimesta.

Uuden työllisyyden edistämisen toimenpideohjelman valmistelu aloitetaan viimeistään vuoden 2024 alussa.